

„Rodzime konie” – operacja wsparcia ochrony zasobów genetycznych koni wielkopolskich i małopolskich – skrót informacji

dr inż. Ewa Metera-Zarzycka, mgr inż. Paulina Peckiel

Pod koniec 2020 r. rozpoczęła się realizacja projektu „Opracowanie i wdrożenie innowacyjnej metody przygotowania i przeprowadzenia oceny wartości użytkowej ogierów rasy wielkopolskiej i małopolskiej w warunkach stacjonarnych” w ramach działania „Współpraca” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Grupę operacyjną (konsorcjum) pod nazwą „Rodzime konie – innowacyjna metoda treningu i oceny wartości użytkowej” tworzą: Instytut Zootechniki PIB (lider i koordynator), Stadnina Koni w Izbach koło Krynicy Zdroju, Lecznica Weterynaryjna w Gorlicach, Polski Związek Hodowców Koni oraz Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, a każdy z partnerów jest odpowiedzialny za określone działania. Udział finansowy PZHK w realizacji projektu wynosi tylko kilka procent i w ramach tego udziału Związek zgodnie z umową konsorcjum odpowiada za poniższe zadania.

Kwalifikacja wiekowa, rodowodowa, na podstawie wartości użytkowej przodków – dane z Centralnej Bazy Danych Koniowatych PZHK, koordynacja prac związanych z naborem ogierów w terenie, współpraca i nadzór nad wytypowanymi okręgowymi związkami hodowców koni, pomoc w przeprowadzeniu rekrutacji ogierów, wpis do kalendarium PZHK i OZHK ustalonych terminów przeprowadzenia kwalifikacji, testów połówkowych i prób dzielności. Pomoc w opracowaniu i zawieraniu umów z właścicielami ogierów i umów z zakładem treningowym. Pomoc i nadzór merytoryczny z tytułu prowadzenia ksiąg hodowlanych koni wielkopolskich i małopolskich w opracowaniu metody przeprowadzenia stacjonarnej zasadniczej próby dzielności i wprowadzenie do programu hodowlanego obydwu ras jako alternatywnej próby dzielności. Analiza dotychczasowych wyników prób użytkowości, konsultacje ze środowiskiem, konsultacje z Komisjami Ksiąg Stadnych obu ras. Wytypowanie obcego powożącego oraz trzech uprawnionych członków komisji sędziowskiej do przeprowadzenia wstępnej kwalifikacji ogierów, testów połówkowych i zasadniczej próby dzielności w trzech powtórzeniach. Udział przedstawicieli PZHK (2 osoby) podczas kwalifikacji, testów połówkowych i zasadniczych prób dzielności. Rekrutacja, przygotowanie katalogów i prowadzenie biura podczas naboru ogierów do wstępnych kwalifikacji, przeprowadzania testów połówkowych i zasadniczych prób dzielności. Obliczanie wyników i umieszczanie na stronie internetowej związku oraz stronie internetowej projektu. Dostarczanie innych informacji wynikających z prowadzonych działań na stronę internetową projektu.

Celem nadrzędnym projektu jest wzmocnienie ochrony zasobów genetycznych zagrożonych populacji polskich szlachetnych ras koni poprzez opracowanie i wdrożenie innowacyjnej metody treningu (przygotowania) i oceny rodzimych ras ogierów wielkopolskich i małopolskich w stacjonarnym zakładzie treningowym.

Impulsem do powstania tego projektu był nasilający się od lat problem starzejącego się pogłowia reproduktorów i malejącej liczby ogierów wspomnianych dwóch ras rodzimych, szczególnie tych o rodowodach spełniających warunki krycia klaczy uczestniczących w programach ochrony. Jest to szczególnie widoczne na tle pozostałych ras koni, objętych działaniami Instytutu Zootechniki, bowiem liczba zakwalifikowanych corocznie do programów ochrony koni pozostałych ras systematycznie rośnie.

Projekt przewiduje dwa stacjonarne, zaprzęgowe zakłady treningowe (ZT) dla koni rasy wielkopolskiej i małopolskiej, spełniających wymagania Programów Ochrony Zasobów Genetycznych (POZG) na terenie SK w Izbach. Trening ogierów 2,5 letnich i starszych odbędzie się dla dwóch roczników odpowiednio w 2021 i 2022 r., w tym drugi będzie obejmował również ogierki z rocznika 2019, zakupione przez Konsorcjum w maju 2021 r. w celu odchowu i przygotowanych w ZT do próby dzielności w 2022 r.

Do projektu, czyli każdego ZT oraz do zakupu konie są kwalifikowane przez uprawnioną Komisję Oceny Ogierów z ramienia PZHK. Zgłoszenie, kwalifikacja, trening oraz przeprowadzenie próby dzielności zakwalifikowanych ogierów finansowane jest w ramach projektu.

Zgodnie z założeniami projektu, do chwili obecnej Polski Związek Hodowców Koni odpowiedzialny za identyfikację koni w Polsce oraz wypełnianie zapisów programów hodowli, w celu wyboru ogierów do realizacji tego przedsięwzięcia dokonał analizy pogłowia źrebiąt ras małopolskiej i wielkopolskiej roczników 2017-2019.

Właściciele wybranych ogierów roczników 2017-2018, mogli zgłosić je do 6-miesięcznego bezpłatnego treningu w sezonie 2021, a ogierzy rocznika 2019 zostały zakupione w ramach projektu i po specjalistycznym treningu zostaną poddane próbie w 2022 r.

Do tej pory odbyły się dwie kwalifikacje do pierwszej edycji ZT dla ogierów rasy wielkopolskiej (2-3 marca w Racocie) oraz rasy małopolskiej (18-19 marca w Regietowie). Do kwalifikacji zgłoszono 10 ogierów wielkopolskich oraz 11 małopolskich, a zakwalifikowało się odpowiednio 8 i 9 sztuk. Ogiery niezakwalifikowane zostały głównie ze względu na niespełnienie warunków POZG, wady pokrojowe lub zbyt słaby rozwój w stosunku do wieku.

Podczas kwalifikacji do projektu konie były oceniane pod względem rodowodowym, biometrycznym, pokrojowym, w stój i w rękę w stępie i kłusie oraz luzem w galopie i kłusie oraz nieobligatoryjnie w skokach luzem w korytarzu, na wysokościach dostosowanych do możliwości koni. Sprawdzany był również stan ich zdrowia oraz badane we krwi parametry poziomu stresu.

Ostatecznie do treningu w Izbach przyjęto po 8 ogierów wielkopolskich i małopolskich.

Konie zostały przewiezione na teren SK w Izbach, gdzie najpierw kontynuowany był ich odchow w stadzie, w systemie alkierzowo-pastwiskowym, z jak najdłuższym czasem korzystania z pastwiska. Ogiery stopniowo były łączone w duże, 16-konne stado, co wbrew obawom odbyło się w sposób pokojowy, gdyż miały zapewnioną zarówno odpowiednio dużą powierzchnię pastwiska, jak i ilość paszy.

Konie były wszechstronnie przygotowywane do dalszej pracy tj. lonżowane bez i na wypięciu, pracowały luzem i w korytarzu. W treningu wykorzystywane są innowacyjne rozwiązania, gdzie poza pracą indywidualną, konie pracują również w grupach, tj. są przepędzane po miejscowych wzniesieniach, aby umożliwić optymalne warunki rozwoju układu kostno-stawowego i mięśni w naturalnych warunkach i na różnorodnym podłożu.

Kolejnym etapem treningu było oprzęganie ogierów i przyuczanie do pracy w zaprzęgu, tak aby przez ostatnie dwa miesiące przed próbą dzielności, przygotować je do oceny na czworoboku i oceny szybkości i wytrzymałości w kłusie i szybkości w stępie.

W dniach 17-18 sierpnia odbyła się kontrola treningu, przeprowadzona przez dwóch członków Komisji Oceny Ogierów, powołanej przez PZHK. Miała na celu sprawdzenie stopnia przygotowania koni do próby, zarówno kondycyjnego i technicznego. Przeprowadzono próbę

ujeżdżenia wg programu określonego w Programach hodowli oraz wstępne próby dystansowe. Ogiery oceniono zarówno indywidualnie jak i w ramach całej stawki, biorąc pod uwagę przygotowanie oraz kondycję koni. Wydano ustne zalecenia dotyczące dalszego treningu i chowu, w tym żywienia.

W dniu 20 września odbył się test obcego powożącego, którym był pan Jacek Kozłowski. Posiada on doświadczenie zarówno w przygotowywaniu młodych koni do pracy w zaprzęgu, jak i sukcesy sportowe dzięki koniom rasy małopolskiej.

W połowie maja 2021 r. odbyła się także kwalifikacja ogierków wielkopolskich i małopolskich urodzonych w 2019 r. Komisja zakwalifikowała do zakupu 20 ogierków (4 wielkopolskie i 16 małopolskich), a zakupiono 18 z nich.

Ogierki zostały stopniowo połączone w stado i do przyszłego roku będą korzystać z ogromnych pastwisk. W przyszłym roku zostaną poddane treningowi wraz z ogierami z tego samego rocznika zakwalifikowanymi do treningu na wiosnę 2022 r.